

■ *Ha a világban semmi nem vész el, mi lesz azzal, amit elpazarlunk?*

– Megmarad. Az ember hétköznapi érzete szerint, amit elpazaroltunk, az elveszett. Holott a baj az elpazarolt dolgok megmaradása. Az elpazarolt tehetség megmarad, mint deviancia, az elpazarolt üzemanyag megmarad, mint környezetszennyezés... A válság neve pazarlás. Halmozott pazarlás. Ha egy ország nem tudja tárolni mezőgazdasági termékeit, az ipar az energiahordozókat, ha a társadalom csak olyan hatásokkal tudja hasznosítani az információkat, mint mondjuk a Trabant a keveréket – mindezek a pazarlás új összefüggéseit hozzák létre.

■ *Mitől vagyunk ilyenek?*

– Elgondolkozott már a Kossuth-nótán? Hogy is van?

■ *Kossuth Lajos azt üzen- te: / Elfogyott a regimentje. / Ha még egyszer azt üzeni: / Mindnyájunknak el kell menni! / Éljen a magyar...*

– A regiment már elfogyott, de egyelőre mindnyájan otthon éljük a hazát és szabadságot. Ha Kossuth még egyszer megüzeni ugyanezt, majd akkor elindulunk. Addig nem.

■ *Minden nép másképp pazarol. Van, amelyik kevésbé?*

– Igen, van.

■ *Mi hogyan pazarlunk?*

– Sokféleképp. Én az iskolát ismerem a legjobban, beszéljünk egy kicsit arról. Maga az iskola csábít a pazarlásra. Egyértelmű, egyoldalú, definitív tudást akar adni. Az operatív tudásra törekvő iskolák pedig pénztelenség miatt kénytelenek bezárni. Azt mondják,

A válság neve pazarlás

Új a tudomány, amit dr. S. Nemes Ilona, az Államigazgatási Főiskola (1118 Budapest, Ménesi út 5.) docense művel. A neve: pazarlástudomány. De hát mi új van ebben? Évszázadok óta műveljük mi is. Csakhogy mi a pazarlás kötelező és szabadon választható gyakorlatával töltjük ki az időnket, dr. S. Nemes Ilona pedig ugyanennek az elméletével foglalkozva kutatja, hogyan pazarlunk az iskolában, meg az életben.

ugye, hogy a pedagóguspálya kontraszelektált, mert elnökesedett. Vagyis az egyneműsége miatt. De én azt még sose hallottam, hogy a hadsereg kontraszelektált, mert elférfiasodott. Nem az elnökesedés miatt kontraszelektált a tanári pálya, hanem attól, hogy a nevelésnek kicsi a társadalmi presztízse.

■ *De miért kicsi?*

– Abban a társadalomban, amelyik kevésbé vállalja a saját gondolkodó részét, az iskolának nincs súlya. És ugyanakkor a nevelésre ott volna a legnagyobb szükség. Ahol ennyire lenézik. Ahol mindenki olyan iskolában nőtt fel, amelyben a pedagógust nem becsülték. Ebből az következik, hogy a nagyon jók mennek tanítani, mert látják, mekkora szükség van rájuk, és a nem jók választják ezt a pályát, a kontraszelekció nyújtotta könnyebbésségek miatt.

■ *Leromlott a nevelésügy az elmúlt négy évtizedben?*

– Hogy is jövedült Csonkai az első oskoláról a Somogyban? „Ami kevés pénz

bejött, / Két-három póra, / Nagyobb dologra ment el – / Borra avagy disznóra.” Azt hiszem, hogy a napjainkra jellemző politikacentrikus kérdésfeltevésnek nincs sok értelme. Ha így kérdezzük, keveset tudunk meg. Egyszerre több oldalra kell rákérdeznünk.

■ *Miben jó a mai iskola?*

– Ki tudja fejleszteni a memóriát. Minden mást csak tűr. Vagy esetleg nem is tűr. Például a mozgást. És e nem türebből gerincferdülés lesz. A mai magyar iskola pazarolja az egyéniséget. Azelőtt az autonóm szocialista emberről beszéltek. Most az autonóm vállalkozó szellemű emberről prédikálnak. Ugyanakkor se akkor, se most nem tűrik az autonómiát. Az autonómiát úgy értelmezték akkor, és úgy értelmezik most, hogy legyél önálló azon a módon, ahogy én elképzelem. Nem szeretik, ha okos a gyerek.

■ *Az se, ha a tanár...*

– Persze ezek is pazarló általánosítások. De zömükben igazak, mint a pazarló általánosítások általában. Azután,

nem szeretik, ha vitatkozik a gyerek, mert az rombolja a tanári tekintélyt. A tekintélyelvűség pedig a gondolkodási képességek kialakulását rombolja.

■ *Ahol túl sokat gondolkodnak, ott a tekintélyelvűség tarthatatlanná válik. Mikképp fejlődik az új tudomány?*

– Itt a főiskolán filozófiatörténetet tanítok, mégpedig úgy, hogy a nagy filozófusok elpazarolt gondolatainak mentén jutunk előre. Egy kolléganőmmel pazarlástudományi pedagógiai kurzust vezetünk, ami annyit tesz, hogy fogalmi kultúrát tanítunk kis pazarlású pedagógiát nevelő óvónőknek. Bárki, aki a saját munkáját jól végzi, előbb-utóbb éhes lesz a fogalmakra. Most szedek össze egy munkacsoportot, amellyel a különböző tudományágak pazarlását vizsgálunk meg. A fizikustól a nyelvészig mindenkire szükség van ehhez a munkához. Olyan szakemberek kellene hozzá, akik felismerik a saját tudományuk korlátait. Előre látszik, hogy ez nehéz lesz, mert a mi légkörünk nem kedvez az önkritikának. Továbbá szeretném megírni A pazarlások könyvét. Valószínűleg egy akcióba fogok kezdeni, s megszervezem, hogy az ország minden részéből küldjék be a pazarlási esetek pontos leírását. Ha sikerül, nagyon fontos könyv születik.

Zelei Miklós

Kovács Péter, Kistelek plébánosa (Fotó: Révész Róbert)

„Nyitottságra és személyességre törekszem” – mondja Kistelek fiatal plébánosa

Tavaly nyáron fiatal papot kapott Kistelek. Kovács Péter hét évvel ezelőtt végzett Szegeden, a Hittudományi Főiskolán. Első állomáshelye a debreceni Szent Anna plébánia volt, ahol öt évet töltött. Ezt követően rövid ideig Szegeden, az újszegedi, később a tarjánvárosi plébánián dolgozott, majd tavaly augusztusban került Kistelekre. Mielőtt beszélgetni kezünk, csodálkozva nézek körbe a plébánián. Rengeg grafikát, festményt és kisplasztikát látok, a környezet kellemes, a berendezés izléses dícséri. Mint kiderül, Kovács Péter a győri bencés gimnáziumban még kacérkodott a gondolattal, hogy festőművész lesz. A képzőművészettel ma is szoros kapcsolata van, s rendkívül fontosnak tartja az egyház kultúra-közvetítő szerepét.

■ *Mint új, fiatal papot, hogyan fogadták a kistelekiek?*

– Nem volt túl barátságos a fogadtatás, akkoriban a közhangulat eléggé egyházellenes volt. Akadtak olyanok, akik a Rákóczi iskola körüli botránynak egyházi színezetet szerettek volna adni. Úgy gondolom, a fiatalágom nem okozott semmiféle gondot. Pontosan azért esett rám a választás, mert nagy az egyházközösség, s a sokféle feladatot kaplán nélkül kell ellátni.

■ *Milyen állapotban vette át a kisteleki egyházközösséget?*

– Iszonyatos passzivitást, a vallással kapcsolatban megletően közömbös várost találtam. Van egy kisebb hívő közösség, egy mag, akik gyakorolják vallásukat. Ők nyitottak, egymásra nagyon figyelnek, s engem is szeretettel fogadtak. Sajnos a közhangulat nagyon szélsőséges. A többség számára két szentség van: a keresztesítés és a temetés. Közé esetleg az esküvő, de más alkalmakkor nem ohajtanak papot látni. Szerintem nem tudnák megmondani, hogy miért, egyszerűen az előző évtizedek eredménye ez a fajta hozzáállás. Még sajnálatsabbnak tartom, hogy ez nemcsak az egyházhoz, hanem a kultúrához való viszonyra is jellemző. A kulturális igény szintet rettenetesen alacsony, s

ezért az egyház mellett főként a település szellemi vezetését terheli felelősség.

■ *Mekkora a kisteleki egyházközösség?*

– A város körülbelül nyolcezer lakosából több mint haterzen meg vannak kereszteselve. Ezek közül statisztika-keresztényeknek nevezem azokat, akiknek a keresztesítés után szinte semmi köztük az egyházhoz. Körülbelül háromezren vannak azok, akik fontosnak tartják, hogy néha, főként nagyobb ünnepeken bejöjjenek a templomba, s nem is ellenlábasai az egyháznak. Körülbelül öt-hatszázan lehetnek a rendszeres templomba járók, akik közösséget alkotnak. A nagy egyházközösséget apróbb, 15-20 fős közösségekre kellene lebontani, ezzel egyelőre hadilábon állunk. Itt azt tapasztalom, hogy az emberek még a kérdéseiket, problémáikat sem tudják megfogalmazni, amivel a paphoz fordulhatnak segítségért.

■ *Mi a papi hitvallása?*

– Nyitott szeretnék lenni minden irányban, és szolgálni, de nem kiszolgálni. Ezt fontos hangsúlyozni, mert a többség azt várja a paptól, hogy megrendelésre, fizetésért egyszerű szolgáltatást végezzen. A szolgálatba az is beletartozik, hogy a pap felbressze az emberek felelősségérzetét, lelkiismeretét tetteikért, vállalkásaikért. A szolgáló szeretet néha határozottan akar fellépni, de mindig az „érted haragszom, nem ellened” szellemében. Szeretném az egész település lakosságát, a híveimet – gyöngeségeikkel, problémáikkal, értékeikkel együtt – felvállalni. Nyitottságra és személyességre törekszem, szeretném, ha a plébánia menedékhellyé, mindenki otthonává válnék.

■ *Milyen a kapcsolata az önkormányzattal?*

– Langyos. A korábbi évtizedekben természetesen azt válszalták volna erre, hogy nagyon jó. Ez egyben azt is jelentette, hogy a plébános nem szól bele semmibe, nem is kéri a véleményét, s ezek után mégis mindig kedvesen mosolyog. Vicsay Lajos Kistelekről szóló monográfiájában olvastam, hogy a II. világháború előtt a település és az egyház élete szerves összefonódott. A társadalmi változásokkal természetesen ennek is változnia kellett, de sajnos ez itt olyan sikeresen történt, hogy a város vezetői ma sem tudnak mi kezdeni az egyházzal. Azt sem tudják, hogy be merjenek-e jönni a plébániára, köszönjenek-e a papnak. Ezért az identitás-zavar kétoldalúvá válik, az egyháznak nincs meg a pontos helye és szerepe a társadalomban. Kisteleken is gyanakvással tekintenek rá, mintha valamilyen politikai hatalomra törne, holott erről szó nincs. Mi csupán becsületes, tisztességes embereket akarunk nevelni, olyanokat, akik a települést magukénak érzik, és tenni akarnak érte.

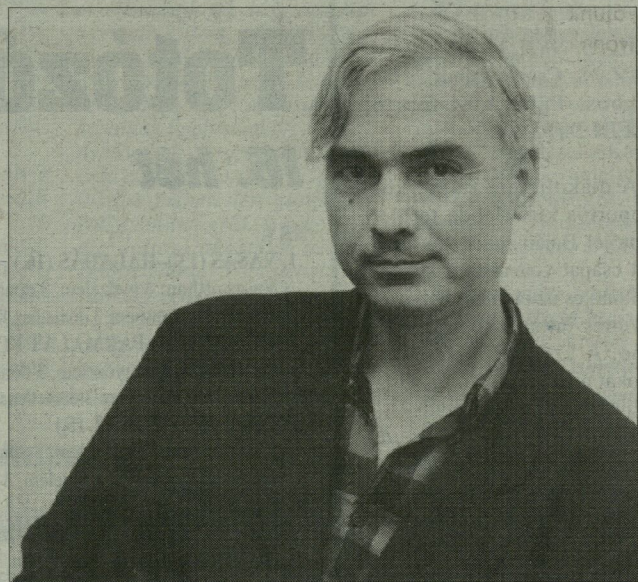
H. Zs.

A Zentai Művésztelep '93-as alkotásainak kiállítása

Hat-ár

„A határ átlépése a határtalan megkísértése, egzisztenciánk, önmagunkra ismerésünk alapdokumentuma” – vallja Bohár András filozófus A határ paradoxitásától a dialógusok bizonyosságáig című remek kis esszéjében, mely a Zentai Művésztelep '93-as alkotásainak kiállítását megnyitóján hangzott el az Ifjúsági Házban. Szombathy Bálint bemutatott videofilmje – amely öt vajdasági és egy magyarországi író értelmiségi vallomását tartalmazta különböző megvilágításból – ugyancsak a határ témáját járta körbe. Szombathyt, az örökké kísérletező, nyugtalan szellemű alkotót, megrögzött conceptualistát, képzőművész-kritikust, több tanulmánykötet szerzőjét, költőt, a Bosch + Bosch avantgárd képzőművészeti csoport egyik alapító tagját, az Új Symposion nagy nemzedékének markáns képviselőjét, Vajdaság Joseph Beuysát kértük meg, valljon a kiállítás címről, a filmben elhangzott eszmefuttatásokról, a határtalanról, a hat árról, *Határ Győzdről*, a jó ízlés határáról, az országhatárról, mindarról, ami asszociációként e terminus kapcsán felmerült, elhangzott és a kiállított alkotásokból kisugárzott.

– Csak a kalapomat felejtettem otthon, meg nem voltam Szibériában bombázó repülő, mint Beuys, a hasonlat különben tetszik. Nem szeretném magyarázni a kiállítás címét – a filmben szereplők, úgy hiszem, mindent elmondtak, a képek önmagukért beszélnek. Apám szíjgyártó, majd kárpitos mester volt. Tőle örököltém és azóta is családi ereklyeként őrzöm azt az öt hegyes végű nyeles szerszámat, amit a bőr lyukasztására használt. Ennek

Szombathy Bálint: Tetten érni a pillanatot (Fotó: Révész Róbert)

ár a neve. A filmben minden egyes vallomás után egy árat szúrtunk a gerendába. Hat riportalany szólalt meg, és csak öt ár volt, egy tehát hiányzott. Nem biztos, hogy ez feltűnt a nézőknek. Így próbáltam továbbvinni a conceptualista eszmét. Éreztem, hogy meg kell szólaltatni ezeket az embereket, és éppen erről. Tetten kell érnem a pillanatot.

■ *A hatos, a hat ár tehát nem csupán a szójáték kedvéért van jelen.*

– Természetesen nem. A hatos fontos szám a művészetben is. Elégge szoros kapcsolatban voltam egy kanadai művészeti mozgalommal, a neoizmussal. Ennek a himnuszában szerepel, hogy mindig hat óra van. A nagymutató fölfelé áll, és a szellemi dolgok irányába mutat, a kismutató pedig lefelé, a földi kötöttséget jelzi. Kosztolányi is írt egy gyönyörű verset, amelyben ugyancsak mindig hat óra van. Ezek szerint ő volt az első neoista. A hat szereplő és az ár tehát fontos strukturális elem a filmben.

■ *A kiállítás anyaga, a dokumentumfilm ed nem egy polgárpukkasztó mutató, a közönség mást szokott meg tőled, meglep ez a hagyományos, konzolidálódtnak látszó kifejezésforma.*

– Az embernek elsősorban a saját határait kell áttörnie. Esetemben ez műfaji szinten történt meg a filmben. Avantgárd azonban még mindig van, és lesz is. A gyökerek nem száradnak el. A határral kapcsolatban szeretném még hangsúlyozni a kisebbségi lét fontosságát. Mi, vajdasági magyarok, többszörösen kisebbségben vagyunk. Ahol születünk is azok voltunk, ha átvijunk Magyarországra, ugyancsak (sajnos, ezt kell tapasztalunk), és mint értelmiségiek is, kisebbségi sorsra ítélttünk. Hogy ez jó-e? Mindenképpen mobilsabbá, találékonyabbá, nyitottabbá tesz bennünket. Stílusosan fogalmazva: határtalan.

T. T.

Közeleti Kávéház Disputa a cserkészetről

A Móra Ferenc Múzeum neve az elmúlt néhány évben összekapcsolódott a magyar cserkészetről történetével. Ez nem véletlen: 1988 májusában történeti osztályunk munkatársai rendeztek első ízben Magyarországon olyan kiállítást, amely szakítva az előző évtizedek sommás és hamis ítéleteivel, hitelesen, a tényeknek megfelelően mutatta be a mozgalom 1910 és 1948 közötti magyarországi történetét. A tárlat visszhangja, újságcikk, tucatjai nem csekély mértékben járultak hozzá ahhoz, hogy néhány hónappal később a régi vezetők egy csoportja hozzákezdett a szövetség újjászervezéséhez. Az akkori elméleti viták megoldását nagyban segítette az a konferencia, amelyet 1988 novemberében rendeztünk, s melynek előadói között megjelent többek között Nagy László, a Cserkész Világszövetség akkori főtitkára és Bodnár Gábor, az amerikai székhelyű Magyar Cserkészszövetség ügyvezető elnöke, aki 43 év után a mi meghívásunkra lépett ismét hazai földre.

E munka összefogója, legfőbb szervezője, s a baráti kapcsolatok ápolója Marosvári Attila történész-muzeológus kollégám, a Közeleti Kávéház mai vendége. Beszélgetésünk apropóját azonban nem csupán az immáron 6 évre visszatekintő kapcsolat földidézésé, hanem ennek legújabb, s talán legjelentősebb fejleménye adja: az, hogy a külföldi Magyar Cserkészszövetség több mint 45 évet átfogó irat- és dokumentumanyaga a New York melletti Garfield-ből hazakerült Magyarországra hozzánk, a szegedi múzeumba.

Egy érdekesnek ígérkező disputára hívja tehát Önöket ma este 6 órakor a Hágiban az est házigazdája:

Trogmayer Ottó

Zongoraest

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Szegedi Konzervatóriuma kistermében (Tisza Lajos krt. 79-81.) ma este 7 órakor Faragó Erika és Pál

Anikó zongoraestjét rendezik meg. A műsorban Mozart, Beethoven, Chopin és Liszt művei hangzanak el.